

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta Tělesné Kultury

Bakalářská práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta Tělesné Kultury

Historie zápasu v Jihlavě

Bakalářská práce

Autor: Battseren Baterdene

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Štěpán

Olomouc 2013

Jméno a příjmení autora: Battseren Baterdene

Název diplomové práce: Historie zápasu v Jihlavě

Pracoviště: Katedra Sportu FTK UP v Olomouci

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jiří Štěpán.

Rok obhajoby bakalářské práce: 2014

Abstrakt:

V diplomové práci je popsán zápas řecko-římský, jeho historie, pravidla, významné osobnosti a stručný popis města Jihlavy. Hlavním cílem práce je sepsat vznik a vývoj zápasnického sportu v Jihlavě.

Klíčová slova:

Řecko-římský styl, Sportovní klub, Krajský přebor, Mistrovství Československé republiky

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Battseren Baterdene

Title of the thesis: The Greco-Roman wrestling history in Jihlava

Department: Department of Sport FTK UP in Olomouc

Supervisor: Mgr. Jiří Štěpán

The year of presentation: 2014

Abstract:

The thesis includes the Greco-roman wrestling, its history, regulations, famous wrestlers and a brief description of Jihlava. The main aim of my thesis is to describe the origin and the development of the wrestling sport in Jihlava.

Keywords:

Greco-roman style, Sport club, Regional Championship, Czechoslovak championship

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně pod vedením Mgr. Jiřího Štěpána, uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 24. listopadu 2013

Poděkování

Děkuji Mgr. Jiřímu Štěpánovi za pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

OBSAH

1.	Úvod	9
2.	Syntéza poznatků.....	10
2.1	Charakteristika zápasu.....	10
2.2	Historie a vznik zápasu.....	11
2.2.1	Styly zápasu.....	12
2.3	Historie zápasu v českých zemích.....	13
2.3.1	Významné osobnosti českého zápasu	14
2.4	Pravidla zápasu	15
2.4.1	Bodové ohodnocení akcí a chvatů	18
2.5	Význam zápasnického sportu	18
2.6	Město Jihlava	19
3	Cíl práce a úkoly	21
3.1	Cíl práce.....	21
3.2	Úkoly práce.....	21
4	Metodika práce.....	22
4.1	Analýza odborné literatury	22
4.2	Metody práce	22
5	Historie zápasu v Jihlavě	23
5.1	Sportovní klub Jihlava	23
5.2	Historie zápasu v Jihlavě	25
5.2.1	Počátky vzniku (1928-1945)	25
5.2.2	Období poválečné (1945-1974)	26
5.2.3	Sedmdesátá léta (1970-1979)	27
5.2.4	Osmdesátá léta (1980-1989).....	29
5.2.5	Devadesátá léta - současnost (1990 – současnost).....	32
5.2.6	Osobnosti jihlavského zápasu.....	35
6	Závěr.....	38
7	Souhrn.....	39
8	Summary.....	39
9	Referenční seznam	40

1. Úvod

Téma bakalářské práce jsem si vybral z důvodu mé patnáctileté činnosti v zápase řecko-římském i ve volném stylu na sportovní úrovni. Z tohoto důvodu jsem si také vybral studium Tělesné výchovy na Fakultě tělesné kultury v Olomouci, abych mohl dále rozvíjet své znalosti a dovednosti.

V první části jsem popsal charakteristiku zápasu, historii, zápasnické styly, významné osobnosti, pravidla zápasu a také jsem stručně popsal město Jihlava.

V další části jsem se zaměřil na vznik a vývoj zápasu v Jihlavě a sepsal jednotlivé úspěchy v určité vývojové etapě. V závěrečné části jsem také stručně sepsal významné osobnosti jihlavského zápasu a doplnil pár příloh týkající se prostředí klubu.

Při výběru bakalářské práce jsem se velice inspiroval myšlenkou pana Menšíka (1944,8), který uvádí na pravou míru chybné domněnky celé široké veřejnosti. Ať už z obav vystavit se posměchu svých známých v případě porážky zápasníka nebo o mylném názoru, že zápas je surový a vhodný pouze pro fyzicky zdatné jedince:

„Jest nesmyslné pokládati porážku za něco, co zmenšuje osobní čest a vážnost. V žádném sportovním odvětví není mistra bez porážky a právě porážkami se získává zkušenost. K vítězství vede cesta nejenom odvahou a fyzickou zdatností, ale též technickou dokonalostí“ (Menšík, 1944).

2. Syntéza poznatků

Zápas je považován za jeden z nejstarších druhů tělesných cvičení s cílem překonávat odpor soupeře. Zobrazuje boj člověka, jenž ke zdolání svého soupeře užívá výhradně svých přirozených zbraní. Jedná se o bojový sport dvou zápasníků, kdy dochází ke vzájemnému kontaktu s cílem zdolat svého soupeře prostřednictvím různých vrhacích technik či sevření. Vítězství dosáhne zápasník buď položením soupeře na lopatky, nebo může zvítězit na body. Na rozdíl od zápasu ve volném stylu se v řecko-římském stylu zakazují jakákoli sevření či uchopení části těla od pasu a níže, tj. dolní končetiny.

2.1 Charakteristika zápasu

Dr. Miroslav Tyrš, který je u nás považován za zakladatele teorie tělesných cvičení a který se výrazně zasloužil o zviditelnění zápasu u nás a zařadil jej do programu různých vystoupení jako prostředek tělesné výchovy, řadí zápas do skupiny úpolů (Novák, 1964). Zápas jako tělesné cvičení zařazujeme do skupiny úpolů sportovních, které je charakteristické přesným vymezením pravidel, pravidelným konáním soutěží různého významu s užitím zejména chvatů a znehybnění a evidencí výsledků takových soutěží. Je součástí Olympijských her společně s ostatními sportovními úpoly jako jsou box a džudó.

Z biomechanického hlediska se jedná o využití vnějších a vnitřních sil k dosažení cíle, tedy překonání odporu a přemožení soupeře. Z vnějších sil se uplatňují tření, setrvačnost, gravitace, odstředivá síla aj., zatímco ze sil vnitřních se uplatňují síly tvořené stahy motorických svalů dotyčného člověka. Ve většině úpolů vede narušení rovnováhy protivníka k oslabení jeho schopnosti účinně vést boj.

Z fyziologického hlediska je charakteristický rozdílnou složitostí pohybových struktur od jednoduchých pohybových řetězců, až po ty velmi složité a koordinačně náročné.

Z energetického hlediska náročnosti využívá zápas v převážné míře silové schopnosti, které rozvíjí (Fojtík a Michalov, 1996).

2.2 Historie a vznik zápasu

Zápas je lidem znám již od dávnověku, kdy byl člověk odkázán pouze na svoji tělesnou sílu, která mu sloužila nejen k přežití v těžkých podmínkách, ale i jako druh zábavy a způsob, jakým se dala stanovit mužná síla. Byl považován za prostředek pěstování těla a stal se i součástí výchovy, jejímž hlavním krédem bylo rčení „ve zdravém těle zdravý duch“. Přestože byl zápas pěstován již u nejstarších kulturních národů, největší podíl na jeho zviditelnění mají zejména staří Řekové, což dokazuje boj Ajanta a Odyssea u slavnostních her při příležitosti pohřbu Patrokla ve zpěvu Homérovy Iliady. Řekové se poté začali tomuto sportu věnovat důkladně a zdokonalili jej o různé chvaty. Podle pověstí to byl právě řecký Theseus, který stanovil první pravidla řecko-římského zápasu (Menšík, 1944).

Zápas je jedním z nejstarších sportovních odvětví vůbec. Dokládá to například bronzová soška nalezená v sumerském chrámu pocházejícího z let 2700 až 2600 př. n. l. O zápase se rovněž zmiňuje epos o Gilgamešovi (Pavelka a Stich, 2012).

S rostoucí popularitou byl také zápas zařazen k tělesnému výcviku zvaného pentathlon či paterý závod, který pojímal pět předních tělesných cviků. Do těchto cviků patřil skok, běh, vrh oštěpem, vrh diskem a zápas. Právě ten zaujímal nejpřednější postavení, dokonce byl i zlatým hřebem celého závodu. V důsledku rozšiřování zápasu i do ostatních národů se začalo zápasit různými způsoby a vytvářelo se mnoho nových stylů. Veškeré tehdy vzniklé styly však z velké části nelze přirovnávat k současnému zápasu, jelikož se užívalo převážně bolestivých prostředků, jako např. kroucení, mačkání prstů, úderů, podrážení nohou atd. Právě z důvodu vzniku těchto nových, agresivnějších stylů také docházelo k úpadku ušlechtilých forem řeckého zápasu. O zavedení surových metod zápasení, které provozovali otroci a propuštěnci z otroctví, se zasloužili zejména Římané a Etruskové. Řecký zápas se proto postupně stal neatraktivním, a přestože došlo k obměně řeckého zápasu o nové prvky, tento kontaktní sport upadal v zapomnění (Menšík, 1944).

Teprve až moderní doba vynesla zápas koncem 19. století opět na povrch, a to konkrétně ve Francii. Francouzští sportovci Doublier, Christol a Rigal se ujali zápasu a stanovili první ucelená pravidla. Tento zápas pak s odkazem na zápas provozovaný v antickém Řecku a Římě mylně nazvali zápasem řecko-římským. Mylně proto, že zápas ve starověkém Řecku používal chvaty na celé tělo, a to odpovídá dnešnímu volnému stylu (Pavelka a Stich, 2012).

První mezinárodní zápas ve stylu řecko-římském se konal ve Francii, konkrétně v Paříži roku 1898, a to s velikým úspěchem – finančně i morálně. Odtud se posléze rozšířil i do

ostatních zemí, jako např. do Belgie, Holandska, Německa, Anglie, Ameriky, Ruska, Rakouska-Uherska, Dánska, Švédsko atd. Je tedy patrné, že hlavní zásluha o rozvoj starověkého zápasu v moderní době náleží právoplatně Francouzům. Nejenom že tento sport povznesli, ale hlavně mu stanovili taková pravidla, která jej oprostila od jeho starověké surovosti. Tím zápas zpřístupnili všem zájemcům z evropských zemí i ze Spojených států (Menšík, 1944).

2.2.1 Styly zápasu

Na celém světě se nejčastěji setkáváme se zápasem řecko-římským a s volným stylem, přičemž oba výše jmenované styly jsou také součástí olympijského programu. Již od jejich počátku se po celá staletí přetvářely a měnily a tyto změny nejvíce ovlivňovaly mravy a vzdělanost národů. Měnil se nejen věk zápasníků, ale i tělesná cvičení. Z historického hlediska se však nejednalo pouze o tyto dva uznávané styly.

Ve Švýcarsku například rozeznávali dva druhy zápasu: **Zápas a tzv. „Schwingen“**, které se od moderního zápasu podstatně lišily. V těchto stylech se převážně preferuje práce nohou, útok na nohy, hákování a podrážení nohou.

Další styl pochází z německého zápasu **„Raufen“**, z nějž údajně vznikl i výše zmíněný švýcarský „Schwingen“. Tento styl se zahajoval v postoji i v pokleku a zápasníci se museli uchopit za popruhy vzadu na kalhotách a levou ruku umístit za pravou soupeřovu paži.

Tyrolský zápas „Rangeln“ pochází také ze Švýcarska a v podstatě se neliší od stylu „Schwingen“.

Styl „Pehlivan“ (Pehlvan) pochází z Turecka a v překladu znamená „muž z pehlu“ (ramenní svaly). Tento styl se vyznačoval hrubou silou a zápasníci tohoto stylu využívali ke stržení protivníka a následnému drcení převážně pomocí své váhy a síly. Zajímavostí tohoto stylu je, že zápasníci vstupovali do zápasu v krátkých kožených kalhotách přiléhajícím těsně k tělu a celé tělo bylo napuštěno olejem. Samotnému zápasu také předcházela obřad s proslovem rozhodčího k zápasníkům.

Na Kavkazu se provozoval **gruzínsko-arménský zápas** s podobným charakterem jako švýcarský „Schwingen“, jen s větší tvrdostí. Charakteristickým znakem oblečení byla kazajka z pevného plátna s krátkými rukávy. Zápasu předchází tanec Lesgiňka doprovázená zpěvem a tleskáním.

V Rusku se nejčastěji provozoval **zápas pásový**, kdy zápasníci nosí okolo těla pás s dvěma držadly. Po znamení se zápasníci uchopí za pásy a soupeř, který držadla pustí, je pokládán za poraženého.

Na Ukrajině se preferoval zápas zvaný „**Pepid sele**“, jenž se z velké části zakládal na síle.

Národním zápasem na Islandu byl styl „**Glima**“, který byl po dlouhou dobu považován za národní tajemství a do Evropy se tento styl dostal až v roce 1909. I zde zápasníci nosí kalhoty, za které se mohou uchopit. Cílem je svalit svého soupeře švihem na zem svého soupeře.

Mezi další styly patří např. zápas Peršanů, Bretoňců, tatarský zápas, volný styl, indický, čínský aj. (Menšík, 1944).

2.3 Historie zápasu v českých zemích

Počátky zápasu v českých zemích jsou spojovány se jménem Adolfa Hájka, jehož lze také považovat za prvního propagátora zápasu v českých zemích a jehož činnost měla historický význam v počínající tělovýchovné činnosti českého národa, o čemž se dozvídáme prostřednictvím Hájkovy deníku, do kterého si zapisoval nejen své osobní zážitky, ale také události týkající se prvotních tělovýchovných událostí. V deníku je také uveden záznam o zápasu, který dokazuje, že již v první polovině 19. století byl zápas pěstován i českými atlety prezentujícími svoji sílu a obratnost na veřejnosti. Hájek také ve svém deníku vyslovuje naději, že zápas vzbudí v budoucnu všeobecný zájem. Jeho deník je prvotním pramenem historie zápasu v českých zemích. Významnou roli sehrál i spoluzakladatel organizovaného tělovýchovného hnutí v Čechách Miroslav Tyrš, který vyzdvihl zápas jako jednu z důležitých složek a zařadil je mezi ostatní cvičení, a to zejména ve spisu „Základové tělocviku“, v němž představuje zápas jako nejvšestrannější součást úpolových cvičení, které by být v žádném tělocvičném spolku nemělo být opomíjeno. Historicky prvním velkým představitelem a zakladatelem specializovaného zápasu v Čechách byl však Fridolín Hoyer, který pořádal společné zájezdy siláků a zápasníků, od kterých pak kopíroval nové způsoby boje. Díky výkonům a popularitě Josefa Souka, jenž byl svým povoláním řezník, ovšem ve svém volném čase působil mimo jiné i jako zápasník a vzpěrač, došlo ke zviditelnění zápasu. V roce 1895 založila dvojice Fridolín Hoyer a Josef Balej „Klub atletů Žižkov“, jehož vznik znamenal zrod organizovaného zápasnického sportu u nás. Z důvodu nevydařeného mezinárodního turnaje klub ovšem zanikl, ale v tomtéž roce vznikly další dva kluby, K.A. Žižka Praha v čele

s Hoyerem a Antonínem Bínou a K.A. Bivoj Žižkov v čele s Josefem Balejem. Na počátku 20. století již vznikají další zápasnická střediska jako Plzeň, Brno, Pardubice a další. S nástupem 20. století vzniká Český atletický svaz a v roce 1918 dochází ke sjednocení orgánů těžké atletiky s názvem „Československý svaz těžké atletiky“. Vrcholem činnosti Československého svazu těžké atletiky bylo v roce 1931 pořádání Mistrovství Evropy v zápase řecko-římském. Prostřednictvím této evropské soutěže se zároveň otevřeli další možnosti k mezistátním utkáním i ke spolupráci se zahraničními kluby a (Böhm a Zárybnický, 1995).

V současné době se zápas řadí do Svazu zápasu České Republiky, který je pod záštitou českého občanského sdružení „Český svaz tělesné výchovy“, jenž vznikl 11. března 1990 s dřívějším názvem „Československý svaz tělesné výchovy a sportu“. Nejvyšším orgánem je valná hromada.

2.3.1 Významné osobnosti českého zápasu

Zápas se v českých zemích stává po celém světě stále známějším a zejména zásluhou Gustava Frištenského a Vítězslava Máchy dochází k zařazení českých a slovenských zápasníků do světové špičky. Právě Gustav Frištenský je považován za nejslavnějšího zápasníka v celé české historii. Svoji zápasnickou kariéru započal v atletickém klubu HELLAS Brno, za který také zápasil domácí soutěže. Prvního velkého ocenění dosáhl v roce 1902, kdy se stal amatérským mistrem Rakouska. Gustav Frištenský poté vítězil ve všech domácích soutěžích a v roce 1903 se stal amatérským Mistrem Evropy v zápase řecko-římském, kdy ve finále porazil dánského zápasníka Eggerberga. Po zisku titulu evropského šampiona působil v zápase pod pseudonymem „Stanislav Bolowski“, ale po čase se vrátil zpět ke svému původnímu jménu. Rok po vítězném amatérském evropském šampionátu se z Gustava Frištenského stává profesionální zápasník. Tehdy již měl za sebou přes 2000 amatérských utkání a ani jednou nebyl poražen. I nadále vystupoval v různých soutěžích doma i v zahraničí a ve většině případů odcházel jako absolutní vítěz. Zúčastnil se přes 8000 profesionálních utkání, v nichž byl jen výjimečně poražen. V roce 1929 završil svoji profesionální zápasnickou kariéru, kdy ve svých padesáti letech získal další titul Mistra Evropy a v roce 1956 byl titulován Státním výborem pro tělesnou výchovu a sport při vládě Republiky Československa zasloužilým Mistrem sportu za vynikající výkony a mimořádnou zásluhu v zápase řecko-římském (Frištenský a Ševčík, 2011).

Nejúspěšnějším českým zápasníkem je však Vítězslav Mácha, který zvítězil na Olympijských hrách v Mnichově v roce 1972 a čtyři roky poté skončil v Montrealu na druhém místě. Vítězslav Mácha je také držitelem zlatých medailí na Mistrovství světa v Katovicích a o tři roky později v Göteborgu (Davídek, 1979).

Obrázek 1. Gustav Frištenský, zdroj: <http://gustavfristensky.com/>

2.4 Pravidla zápasu

Již od počátku vzniku prvotních forem zápasu, určovaných místními podmínkami a zvyklostmi, byla pro zápas stanovena určitá pravidla. Souběžně s těmito pravidly se vyvíjely i různé formy technik zápasů. Tato pravidla dopomáhají k určení mezí a hranic pro správné použití jednotlivých zápasnických chvatů. V současnosti je způsob a technika zápasu určena pravidly, která platí jak pro řecko-římský zápas, tak i pro volný styl se specifickými odchylkami (Novák 1964).

Celosvětově stanovuje veškeré náležitosti pravidel asociace FILA (Fédération Internationale des Luttes Associées).

Cílem řecko-římských zápasníků je snaha zdolat soupeře vítězstvím na body anebo položit soupeřícího zápasníka na lopatky po dobu nezbytnou, a to dokud rozhodčí nerozhodne o ukončení zápasu. Ve volném stylu dochází k obměně pravidel, kdy je zápasníkům povoleno uchopení či sevření za dolní končetiny soupeře. Přesněji se jedná o možnost uchopení soupeřícího zápasníka od pasu a níže. Podle pravidel FILA se zápasí na předem připravené, kruhovem ohraničené žíněnce o průměru 9 metrů s ochranným pásmem o šířce 1,50 metrů, do kterého mohou vstoupit pouze zápasníci a rozhodčí. Důležitou roli také hraje výběr vhodné sportovní obuvi a zápasnických dresů s červenou či modrou barvou. Jakákoli jiná barva, či kombinace těchto dvou barev je zakázána (FILA, 2009).

Zápasníci v řecko-římském stylu dosáhnou vítězství po dvou vítězných dvouminutových periodách rozdělených do 90 sekund zápasu v postoji a po 30 sekundách zápasu v nařízeném parteru. Zápasník, který zahájí klinč, bude moci volit mezi pozicí z boku (tzv. záběr na kladivo) nebo zezadu s rukama položenýma na soupeřových lopatkách a jedním kolenem na žíněnce. Zápasník, který zvítězí na body po 90 sekundách, má výhodu klinče (záběru). V případě, že bude nerozhodné skóre 0:0, výhodu záběru získává zápasník v červeném a pokud se stejná situace bude opakovat i ve druhé periodě, výhodu záběru získává zápasník v modrém. Jestliže je zápasníkovi přikázán záběr, tak musí do 30 sekund skórovat, aby vzešel jako vítěz periody. Jestliže horní zápasník nezíská ani bod, spodní zápasník obdrží 1 bod a periodu vyhrává. Jestliže je ve třetí periodě stav nerozhodný 0-0, pak volbu pozice, horní či dolní, dostane zápasník, který dosáhl nejvyššího počtu technických bodů v prvních dvou periodách (sečtené dohromady).

Pokud oba zápasníci dosáhnou stejného počtu technických bodů, rozhodne se o klinči podle následujících kritérií:

- počet napomenutí,
- vyšší bodová hodnota,
- losování.

Pokud je výhoda klinče rozhodnuta losem, pak vylosovaný závodník nemá volbu pozice, ale je automaticky horním zápasníkem. Pokud během 30 sekund nezíská horní závodník žádný technický bod, pak bude udělen 1 bod spodnímu zápasníkovi a tento bude prohlášen za vítěze střetnutí (FILA, 2009).

Podle FILA (2009) zápasník může dosáhnout vítězství několika způsoby:

- lopatkovým vítězstvím – zápasník pokládá svého soupeře na lopatky a udrží jej po dobu nezbytnou, než rozhodčí uzná konec střetnutí,
- 3x napomenutí,

- technickou převahou – zápasník provedl v periodě o 6 bodů více než soupeř,
- vítězství na body – zápasník dosáhl po uplynutí periody více bodů než soupeř,
- zranění,
- vzdání nebo nenastoupení soupeře,
- diskvalifikace.

Každý zápasník, který se účastní mezinárodních soutěží pod záštitou FILA, je povinen mít platnou zápasnickou licenci, která se vztahuje i na pojištění proti různým druhům úrazů.

Rozřazování zápasníků je členěno podle váhových a věkových kategorií.

Tabulka 1. Rozdělení zápasníku podle věkové kategorie

Žákovská kategorie	14-15 let	Od 13 let – se zdravotním osvědčením a se souhlasem rodičů
Kadeti	16-17 let	Od 15 let - se zdravotním osvědčením a se souhlasem rodičů
Junioři	18-20 let	Od 17 let - se zdravotním osvědčením a se souhlasem rodičů
Senioři	20 a více	
Veteráni	35 a více	

Zápasníci v juniorské kategorii se mohou zúčastnit i zápasu v seniorské kategorii. Zápasníci ve věku 17 let se však seniorské kategorii zúčastnit nemohou (FILA, 2012).

Tabulka 2. Rozdělení zápasníku podle váhové kategorie

Žákovská kategorie	Kadeti	Junioři	Senioři
29-32 kg	39 – 42 kg	46 – 50 kg	50 – 55 kg
35 kg	46 kg	55 kg	60 kg
38 kg	50 kg	60 kg	66 kg
42 kg	54 kg	66 kg	74 kg
47 kg	58 kg	74 kg	84 kg
53 kg	63 kg	84 kg	96 kg
59 kg	69 kg	96 kg	96 – 120 kg
66 kg	76 kg	96 – 120 kg	
73 kg	85 kg		
73 – 85 kg	85 – 100 kg		

V seniorské kategorii se mohou zápasníci zapsat do vyšších váhových kategorií než jejich vlastní váhová hmotnost, kromě kategorie v těžké váze tj. 96 – 120 kg (FILA, 2012).

2.4.1 Bodové ohodnocení akcí a chvatů

Z hlediska udělení bodů za úspěšné provedení chvatů dělíme bodovací systém do 1, 2, 3 a 5 bodů:

- 1 bod – většinou se jedná o chvaty provedené ve stoje, např. zápasník, který dostane svého soupeře na žíněnku (na zem) ze stoje, přejde za něho a v této poloze ho drží a ovládá,
- 2 body – jedná se o většinu chvatů na zem např. zápasníkovi, který na zemi přivede svého protivníka do nebezpečné polohy s cílem dosáhnout vítězství na lopatky,
- 3 body – provedení chvatů v postoji s větší mírou přehození,
- 4 body – neklasifikován,
- 5 bodů – všechny chvaty z postoje provedené velkým obloukem, kterými se zápasník dostane do přímé a bezprostřední nebezpečné polohy (FILA, 2012).

2.5 Význam zápasnického sportu

Význam úpolových sportů, do kterého je začleněn i zápas, je v České Republice zatím spíše opomíjený, a to především v základní tělesné výchově. Moderní doba nabízí nespočet jiných a populárnějších aktivit, ale právě zápas z tělovýchovného hlediska představuje vhodný prostředek pro rozvoj veškerých pohybových schopností a vlastností napomáhající k rozvoji svalové soustavy. Jedná se o komplexní sport, ve kterém jsou využity veškeré svalové partie od dolních končetin (volný styl) až po horní v maximálním nasazení a zdokonalují její využití, uvědomělosti sebe sama, a také porozumění mechanice tělesných pohybů. Formou zápasení se rozvíjí soutěživost, houževnatost, vůle i ambice. Podporuje kontrolu tělesných pohybů i kontrolu vlastního vnitřního psychického prožívání, rozvíjí lepší poznání vlastních schopností a reálné sebehodnocení. V oblasti sociální podporuje zápas rozvoj taktilních, komunikativních a empatických schopností (Fojtík a Michalov, 1996).

Zárybnický (1995) mluví o významu zápasnického sportu takto:

„Věčné střetávání a měření sil, váhově i jinak fyzicky rovných soupeřů při přísných pravidlech, není školou násilí, primadonství a individualismu, ale důležitým výchovným procesem. Tak při prověřování fyzické zdatnosti a schopností takticky myslet, reagovat, prověřovat vůli a houževnatost přerůstá bezprostřednější kontakt jednoho s druhým (větší než u většiny jiných sportů) i v bližší zodpovědnost. Za sebe i soupeře, také podle hesla „co nechceš aby ti jiní činili, nečiň ty jim!“. Tím vznikají u zápasníků vzájemná úcta, porozumění i chuť spolupracovat – na zíněnce i v společnosti. Zde začínají i mravní základy tohoto sportu.“

2.6 Město Jihlava

Jihlava, kdysi královské horní město, leží na pomezí Čech a Moravy při řece Jihlava a rozkládá se na náhorní planině, vroubené dokola lesnatými stráněmi, vrchy a údolími. Vznik Jihlavy se nedá přesně zjistit, ale poprvé je uveden v listinách počátkem 13. století osídlené německými horníky. V blízkém okolí Jihlavy byly zjištěny vydatné žíly stříbrných rud, a proto tu bylo založeno samostatné město. Král Václav I. zaručil Jihlavě roku 1249 veškeré privilegium čestných práv a výsad (Bradáč, 1933).

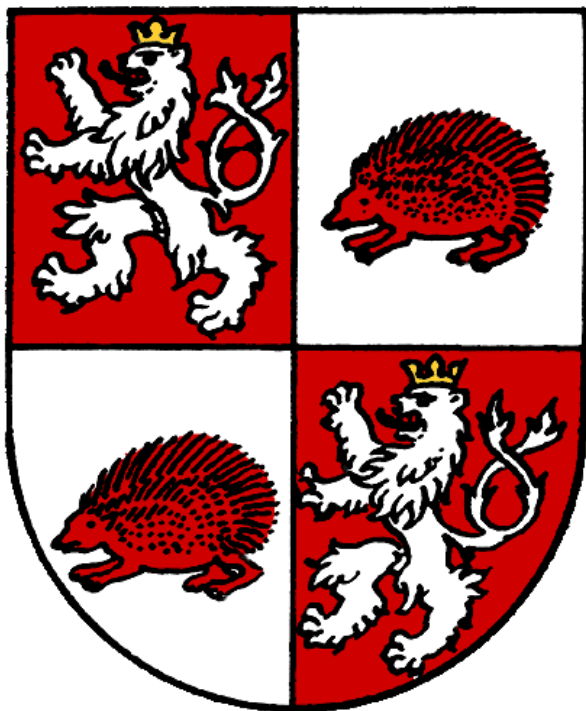
Jihlava byla také dějištěm významných událostí, kdy v srpnu roku 1249 byl uzavřen písemný smír mezi králem Václavem a jeho synem Přemyslem Otakarem II, který povstal proti otci. V období husitských válek uzavřeli jihlavští měšťané úmluvu s Janem Žižkou o vzájemné spolupráci po sérii několika neúspěšných dobývání města. V roce 1436 za přítomnosti mnoha českých a moravských panošů, poslů a zástupců bylo dokončeno jednání o přijetí basilejské kompaktáty, která byla na jihlavském náměstí slavnostně vyhlášena a v srpnu roku 1436 byl Zikmund Lucemburský přijat za českého krále. V roce 1645 bylo město obsazeno Švédskými vojsky pod vedením generála Torstenstonem a plukovníkem Oesterlingem až do roku 1647. V době švédské reže bylo vypáleno předměstí města, pobořeno většina domů a zbylo zde pouhých 1000 obyvatel. Z těchto válečných ran se Jihlava vzpamatovávala více než 100 let (Křesadlo, 1986).

V polovině 18. století za války Marie Terezie s Friedrichem II. přitáhlo do města saské vojsko a na počátku 19. století se ve městě ubytoval samotný maršál Bernadotte s vojenskými oddíly Napoleonské armády (Bradáč, 1933).

V době nacistické okupace je Jihlava tzv. znacizována Němci, kteří se aktivně zapojují do všech perzekučních opatření vůči českému obyvatelstvu. Jihlavu osvobodila z nacistické okupace až rudá armáda 9. května 1945 (Křesadlo, 1986).

Velmi důležitou roli hraje 16. století, kdy město dosahuje razantního vývoje v průmyslu po všech stránkách. Do popředí se dostává sladovnictví s výrobou piva, postupně koncentrovanou do čtyř pivovarů pro jednotlivé městské čtvrti, vařící lahodný mok až do roku 1860. V polovině 16. století se na 300 let stává rozhodujícím hospodářským odvětvím soukenictví zaměstnávající 400-500 soukenických mistrů a v poslední čtvrtině 16. století nastává rozkvět jihlavského stříbrného hornictví, stimulované především velkým zájmem zadluženého císaře Rudolfa II o drahý kov. Dnešní Jihlava je významným průmyslovým, společenským i kulturním centrem Vysočiny s velkým množstvím historických objektů, které jsou po rekonstrukcích zapojovány do každodenního života (Křesadlo, 1986).

V současnosti žije v Jihlavě ve více jak 4600 domech a téměř 17 000 bytech více než 53 000 obyvatel a je zde zastoupen zejména strojírenský, dřevozpracující, textilní, kožedělný, nábytkářský, potravinářský, sklářský a elektrotechnický průmysl.

Obrázek 2. Znak města Jihlavy, zdroj: <http://znaky.unas.cz/Jihlava.html>

3 Cíl práce a úkoly

3.1 Cíl práce

Cílem práce je na základě zpracování dostupných materiálů a informací popsat vznik a vývoj zápasnického sportu v Jihlavě.

3.2 Úkoly práce

K vytvoření práce a kompletaci je nutné si stanovit dílčí úkoly:

- shromáždit odbornou literaturu,
- prostudování a analyzování dostupných zdrojů,
- popsat historii zápasu, vznik, pravidla, styly a významné osobnosti,
- popsat vznik a historii SK Jihlava.

4 Metodika práce

4.1 Analýza odborné literatury

K sepsání bakalářské práce byly použity zdroje z archívu jihlavského oddílu uvedené v odborné literatuře ve formě knih, metodických dopisů, článků, časopisů a také z internetových stránek. K získání těchto teoretických poznatků byly využity databáze knihoven Univerzity Palackého v Olomouci, Vědecké knihovny v Olomouci, knihovny zápasnického oddílu Jihlavy, internetové databáze a také osobní rozhovory s bývalým zápasníkem, trenérem a funkcionářem oddílu SK Jihlava.

4.2 Metody práce

V bakalářské práci bylo ke splnění cílů a úkolů využito metody analýzy, kterou lze definovat jako vědeckou metodu, založena na dekompozici celku na elementární části. Cílem analýzy je identifikovat podstatné a nutné vlastnosti elementárních částí celku, poznat jejich podstatu a zákonitosti (Retrieved 20.1.2011 from the Word Wide Web: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>)

Dále bylo využito metody historické, kterou jsem využil pro shromáždění informací z různých pramenů. Při třídění dle časového sledu jsem použil metodu chronologickou sepsané v jednotlivých vývojových etapách.

Z důvodu tíživé situace nedostatku informací o jihlavském zápasu (především devadesátá léta) jsem shromáždil informace na základě osobních rozhovorů s pamětníkem, bývalým zápasníkem a předsedou oddílu Jaroslavem Kinským.

- Popis zápasnického sportu – historie, osobnosti, pravidla, vznik,
- analýza – rozbor informací,
- dotazování – rozhovor se svědkem událostí,
- chronologické uspořádání – uspořádání údajů od počátku vzniku až po současnost.

5 Historie zápasu v Jihlavě

5.1 Sportovní klub Jihlava

V době rozpadu Rakouska-Uherska počátkem 20. století a vzniku samostatné Československé republiky dochází k první valné hromadě dne 25. června roku 1910 jako sportovní odbor Sokola. K ustanovení samostatného sportovního klubu však dochází až v roce 1912, jehož prvním předsedou byl zvolen Václav Šícha. Sportovní klub (SK) v Jihlavě měl v roce svého založení přibližně 50 členů. Klub se především zaměřoval na tréninky v lehké atletice a házené a poté se do popředí dostával i tenis. I když se klub slibně rozvíjel, byl v roce 1914-1919 poznamenán válečnými konflikty, kdy se dostává do ústraní a dochází na dlouhých 5 let k úplné odmlce sportu. Až po skončení války se Sportovní klub Jihlava znovu začíná scházet, ale pouze s 29 členy (Retrieved 20.1.2011 from the Word Wide Web: <http://www.skjihlava.cz/1-uvod.html>).

V období poválečném se klub dostává do finanční krize. I přes tyto potíže byli funkcionáři schopni se s tímto stavem vyrovnat. Velkou zásluhu na rozvoji jihlavského sportu měl především Jan Houska, který byl v roce 1921 zvolen za předsedu klubu. Podílel se na vybudování hřiště u bývalého krajského soudu v Jihlavě. Do té doby byly veškeré sportovní akce pořádány na Heulose (dnešní Březinovy sady) nebo na vojenském cvičišti. Slavnostní otevření hřiště se uskutečnilo ve dnech 8.–10. září 1922. Sport v dalších letech získával čím dál více příznivců a v květnu 1927 byla založena soutěž v kopané o pohár Českomoravské vysočiny. V roce 1928 byl založen zápasnický oddíl pod názvem HELAS a v prosinci 1929 byl také ustanoven odbor ledního hokeje. Sportovní život v Jihlavě byl stále rozmanitější, přibývaly nové sportovní oddíly, např. stolní tenis v roce 1932, šachový oddíl a také oddíly v turistice (Retrieved 20.1.2011 from the Word Wide Web: <http://www.skjihlava.cz/1-uvod.html>).

Na rozdíl od první světové války, kdy veškerý sportovní ruch v Jihlavě utichl, druhá světová válka všechny české sportovce sjednotila, a i přes různé nástrahy a překážky se český sport houževnatě držel při životě. Právě česká sportoviště byly prakticky jedinými místy, kde se lidé mohli shromáždit a vyměňovat si v období okupace své názory. Snahou Sportovního klubu Jihlava jako vedoucí sportovní složky ve městě bylo pokusit se sjednotit všechny sportovce. I přes veškeré zákazy a nařízení, Jihlavský klub i nadále podporoval činnosti různých tělovýchovných jednot a tyto jednoty mohli využívat sportoviště Sportovního klubu

Jihlava. Jednalo se o jediné místo v Jihlavě, kde se lidé mohli scházet ve větším množství. Tečku za těžkým životem v období druhé světové války učinil dopis jihlavského Sokola:

„Klademe si za povinnost, abychom vám poděkovali za vaši laskavost a národní uvědomění, kterým bylo nám, členům TJ Sokol v Jihlavě, a to nejen volejbalistům, ale i košíkářům a lehkým atletům, umožněno po zastavení činnosti v roce 1941, scházet se na vašem hřišti a toho používat. Víme, že jste tak učinili na úkor jiných svých sportovců a odborů z pohnutek čistě sportovních a charakterních a bude nám proto váš čin vždy příkladem, protože jste se vystavili jako celek i jako jednotlivci nebezpečí, které mohlo mít dalekosáhlé následky tím, že jste do svých řad přijali členy rozpuštěného Sokola.“

Po skončení 2. Světové války se sportovní odvětví v Jihlavě opět rozvíjí.

V roce 1948 došlo ke sjednocení všech tělovýchovných a sportovních hnutí do Sokola. Staré sportovní kluby zanikly a vznikly nové sportovní a tělovýchovné organizace – závodní sokolské jednoty. Po 38leté činnosti zanikl Sportovní klub Jihlava a jednotlivé sportovní oddíly přešly do nově ustanovených jednot. V roce 1952 byl ustanoven státní výbor pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS) a veškeré tělovýchovné a sportovní hnutí bylo organizováno v dobrovolných sportovních organizacích. SVTVS se však neosvědčil a byl zrušen a v roce 1956 byla ustanovena jednotná tělovýchovná organizace s názvem Československý svaz tělesné výchovy. V rozmezí roku 1956-1958 vznikly TJ Tatran Jihlava a TJ Dynamo Jihlava, kam se vrátila většina oddílů bývalého Sportovního klubu Jihlava, čítající na 3000 členů sdružených v 21 sportovních oddílech a odborech. Příslušníci Dynama dosáhli cenných úspěchů doma i v zahraničí převážně v individuálních disciplínách (Retrieved 20.1.2011 from the Word Wide Web: <http://www.skjihlava.cz/1-uvod.html>).

Situace po listopadu 1989 se přirozeně nevyhnula ani oblasti tělesné výchovy a sportu. V březnu 1990 se konal sjezd bývalého Československého svazu tělesné výchovy (ČSTV) a sjezd odsouhlasil převedení majetku ČSTV na TJ/SK, které postupně vznikaly jako občanská sdružení, tedy samostatné tělovýchovné jednoty a sportovní kluby s právní subjektivitou. V květnu roku 1990 se konala valná hromada a ta odsouhlasila vznik Sportovního klubu Jihlava v čele s dlouholetým zkušeným tělovýchovným funkcionářem Josefem Dvořákem. Tak byla znovu ustavena a obnovena činnost SK Jihlava jako občanské sdružení ve smyslu zák. č. 83/90 Sb. všech oddílů a tréninkových středisek mládeže v ledním hokeji, moderní gymnastice a zápasu (Retrieved 20.1.2011 from the Word Wide Web: <http://www.skjihlava.cz/1-uvod.html>).

Obrázek 3. Znaky SK Jihlava, zdroj: <http://odznaky.wz.cz/katalog/jjihlava.htm>

5.2 Historie zápasu v Jihlavě

Vývoj zápasu v Jihlavě

AK HELAS Jihlava (1928-1939) – SK Jihlava (1939-1948) – Sokol Jihlava (1948-1952) – DSO Slavoj Jihlava (1952) – DSO Tatran Jihlava (1952-1958) – Dynamo Jihlava (1959-1974) – TJ Modeta Jihlava (1974-1989) – SK Jihlava (1989-současnost)

Archivní prameny jihlavského zápasu nejsou bohaté. Některé informace lze vyhledat na internetových stránkách klubů, většinou se však jedná o informace získané od pamětníků, funkcionářů, trenérů nebo z archívu výročních schůzí.

5.2.1 Počátky vzniku (1928-1945)

Zápasnický oddíl v Jihlavě byl založen pod názvem HELAS jako atletický klub v roce 1928, jehož náplní byl zápas řeckořímský, vzpírání břemen, přetah lanem, box a siláctví. V oddílu se sdružovali zájemci o zápasnický sport z řad českých, ale také i z řad německých sportovců. V roce 1934 se uskutečnilo utkání AK Hellas Jihlava se Slovanem Vídeň, které jihlavští zápasníci prohráli v poměru 2:5. Nejúspěšnějším zápasníkem oddílu byl Karel Sirový. Mezi členy českého oddílu patřili Schejbal, Koukal, Fortelný, Sirový, Dočekal, Pausar a další. V průběhu následujících let po roce 1939 dochází k okupaci Československa fašistickou německou armádou a německá část zápasnického oddílu se osamostatnila a v domněnání nadřazené rasy zabránila přístupu československých sportovců. I přes toto omezení byl zápasnický sport v Jihlavě i nadále velmi populární. Z tohoto důvodu došlo ještě téhož roku (1939) k jednání s vedením SK Jihlava o začlenění zápasu a umožnění činnosti

československým sportovcům. Vedení situaci správně pochopilo a umožnilo připojení a rozvoj zápasnického sportu v Jihlavě všem zájemcům. Z finančních důvodů byl uspořádán turnaj v kuželkách a z výtěžku byla zakoupena první žíněnka o rozměrech 4x4 m. 11. června 1939 je ustanovena Horácká župa těžké atletiky, ve které jsou SK Jihlava, Hellas Brno, Borovina Třebíč, DSK Třebíč, Arsenal Brno, AK Tábor, SK Hlinsko, SK Humpolec a později Jindřichův Hradec a Chotěboř. V rámci Horácké župy těžké atletiky dosáhl jihlavský oddíl významného postavení už tím, že sídlo župy bylo právě v Jihlavě. Výsledkově se jihlavským zápasníkům pod vedením trenéra Schejbalu také velmi dařilo a již po dvouletém působení zvítězili jihlavští zápasníci v soutěži družstev. Zápas SK Jihlava byl provozován po celou dobu okupace, přestože bylo mnoho zápasníků převedeno na nucené práce do Německa (anonymous, 1993).

5.2.2 Období poválečné (1945-1974)

Po ukončení války dochází k rozvoji zápasnického sportu v Jihlavě pod vedením Jana Fruly. Jednalo se o období nové éry jihlavského zápasu a zápasy probíhaly v sále restaurace Tři knížata s průměrnou návštěvností 400-500 diváků. Mecenášem oddílu byl hoteliér Rener a za Jihlavu zápasil Karel Jilich, Tomek, Brnický, Doubek, Votava, Koukal a další (Böhm a Zárybnický, 1995).

Jihlavský zápas dosáhl i mezinárodního věhlasu, když se v roce 1947 uskutečnilo první mezinárodní utkání v zápase v Jihlavě v Dělnickém domě mezi SK Jihlava a rumunským celkem Timisuory s výsledkem 6:1 pro rumunské hosty. Jediný bod Jihlavy získal závodník Zdeněk Votava. Dalšími hosty v Jihlavě bylo dělnické sportovní družstvo z Vídně a v tomto utkání zvítězila Jihlava v poměru 7:3. Dále se v Jihlavě uskutečnilo mezinárodní střetnutí v zápase ČSSR – SSSR s výsledkem 2:6 pro hostující celek.

V roce 1948 prochází oddíl změnou a mění se i název zápasnického oddílu na Sokol Jihlava ve složení Matula, Nedvěd, Hrubý, Apeltauer, Čech a další. Tito jihlavští borci se v roce 1951 umístili na 3. místě ve 2. lize v kategorii družstev a v roce 1952 vybojovali 4. místo, tentokrát již jako Dobrovolná sportovní organizace (DSO) Slavoj Jihlava (Böhm a Zárybnický, 1995).

Velký rozvoj zápasnického sportu v Jihlavě byl právě v období za DSO Slavoj a DSO Tatran Jihlava, kdy v tomto období byl do Jihlavy přidělen stálý trenér Antonín Nič, který vedl zápasníky jak v Jihlavě, tak i v Třešti, Telči, Lukách, Třebíči a v Havlíčkově Brodě. Jeho

největším úspěchem byla práce s dorostem, který dosahoval špičkových výkonů jak v jednotlivcích, tak zvláště v družstvech. Několikrát zvítězili na Mistrovství Moravy a vždy se bojovalo ve finále ČSSR. V roce 1967 navázalo vedení oddílu družbu s družstvem zápasu BSG MOTOR ARTERN z Německé demokratické republiky (NDR). S družstvem Artern byla vybojována mnohá utkání jak v Jihlavě, tak i v NDR a při zájezdech do NDR se jihlavské družstvo utkalo s Qwerfurtem, Sangerhausenem, Bornou a dalšími oddíly v Německu (anonymous, 1993).

V roce 1972 Jihlava vítězí ve 2 lize a postupuje do extraligy ČSSR a v roce 1973 bojuje družstvo mužů v sestavě Ládra, Novák, Vlček, Hodač, Tesař, Povolný, Koutník, Chaloupka, Kníže a bratři Kočkové (anonymous, 1993).

Po změně názvu Slavoj a Tatran dochází i k další změně názvu na Dynamo Jihlava a později přijímá nový název TJ Modeta Jihlava v roce 1974. Patronem se stává závod Modeta Jihlava a začínají se prosazovat mladí zápasníci Kolařík, Sobotka a bratři Bruknerové a i nadále dochází k rozvoji zápasnického oddílu v Jihlavě (Böhm a Zárybnický, 1995).

5.2.3 Sedmdesátá léta (1970-1979)

Oddíl TJ Modeta Jihlava v čele s Jindřichem Kočkou se i přes poměrně úspěšné období v předchozích letech potýkali s různými nedostatky. Hlavním nedostatkem byl malý počet funkcionářů zabraňující rozvoji dalších akcí, které by jistě jihlavskému oddílu pomohly. Dalším nedostatkem byly poměrně malé cvičební prostory, které bránily rozšiřování aktivní členské základny, a nevyhovující počet tréninkových hodin, kdy zápasníci oddílu Modeta Jihlava trénovali pouze 2 hodiny týdně. I přes tyto nedostatky se oddíl snažil všechny úkoly zajistit. V roce 1974 startovalo družstvo mužů již druhým rokem v 1. zápasnické lize, a ačkoli došlo ke zlepšení v porovnání s předchozím rokem, kdy zápasníci získali v lize o 1/3 více vítězství, družstvo se opět umístilo na posledním 6. místě. Přesto byla zajištěna účast v 1. lize i pro rok následující. Hlavní cíl byl splněn, kdy se oddíl probjoval mezi elitu a udržel se v 1. lize. Dílčí cíle zahrnovaly upevnění a zajištění dalšího rozvoje zápasnického sportu v Jihlavě a vychovávat sportovce v duchu socialistických zásad (jak se tehdy říkalo) (anonymous, 1974).

Přestože se podařilo jihlavským zápasníkům probjoovat se mezi elitu a udržet se v roce 1974 v 1. lize mužů, rok 1975 představuje období poklesu, kdy se účast v 1. lize mužů čím dál více vzdaluje. Na základě celkového zhodnocení účasti družstva v 1. lize mužů výbor

přehodnotil celkovou situaci a rozhodl nadále soutěžit v nižší národní lize. Hlavním důvodem byl pokles výkonnosti celého prvoligového družstva (zvláště někteří zápasníci nastupovali k utkání s vědomím, že nemohou zvítězit a rezignovali před vlastním zahájením boje). Ačkoli nastupovali proti nejlepším zápasníkům republiky a v mnoha utkání skončila těsným výsledkem v neprospěch jihlavských zápasníků, nedostatek vůle po vítězství donutilo výbor přehodnotit situaci a rozhodnout o jejich účasti v nižší národní soutěži. Mezi nejúspěšnější zápasníky v roce 1974-1975 byly: Krajhnazl, Štěpánek, Kočka O, Povolný, Procházka a Lávra (Anonymous, 1975).

Po neúspěšné sezóně v roce 1974-1975 v kategorii mužů se představenstvo více zaměřilo na kategorii žáků a dorostenců. Bylo skutečně chybou, že veškeré úsilí bylo věnováno prvoligovému družstvu mužů a pro nedostatek funkcionářů, trenérů a dalších pracovníků se oddílů téměř rozpadlo družstvo dorostu, které bývalo vždy chloubou oddílu. Dalším problémem bylo o družstvo žactva, kterému se taktéž věnovalo jen velmi málo lidí. Po náležitém rozboru se členové oddílu více zaměřili na práci se žactvem, a tím odstartovali velice úspěšnou éru jihlavského zápasu v mládežnických soutěži. Žáci v roce 1976 vybojovali celkem 1003 utkání a z toho 710 vyhráli. Zatímco v mládežnické kategorii se oddílů velmi dařilo, v kategorii mužů se výsledkově propadli. Družstvo bylo zařazeno v roce 1976 do národní ligy a zájem závodníků opadl. Další negativní jev se projevil v docházce, a jelikož se pravidelně netrénovalo, docházelo ke snížení výkonnosti (Anonymous, 1976).

Cílem pro rok 1977 bylo poučit se z chyb předchozích a více se zaměřit a rozvíjet sport u mládeže. V mužské kategorii bylo nutné prosazovat obsazení všech povinných soutěží od okresního přeboru a zajistit tak naplnění výkonnosti oddílu.

V roce 1977 začali žáci svou činnost hned od začátku roku krajskými přebory jednotlivců a družstva, zúčastňovali se utkání v NDR i jiných soutěží. Činnost žáků byla velmi bohatá. Velkým nedostatkem však bylo, že se prováděla generální oprava tělocvičny a práce se protáhly až do konce měsíce října. Vlivem této skutečnosti nemohli zápasníci oddílu trénovat a bylo nutné najít náhradní řešení. Zásluhou Františka Bílka se nakonec podařilo zajistit školní tělocvičnu na Fibichově ulici. Nicméně i přes to se generální oprava tělocvičny promítla do menší výkonnosti zápasníků na turnajích (Anonymous, 1977).

Zápasnický rok 1978 začal pro všechny účastníky zápasnického oddílu velice slibně, protože se účastnili všech soutěží v kategorii žáků, dorostenců i mužů. Jednalo se především o velice náročné období pro funkcionáře a trenéry. Velikou ztrátu pocítil jihlavský oddíl, když Otakar Kočka přestal z rodinných důvodů docházet do oddílu a bylo velice obtížné ho nahradit. Otakar Kočka tehdy působil jako hlavní trenér oddílu v Jihlavě, vypracovával

jednotné plány tréninku pro celý oddíl, organizoval letní soustředění jako vrchní vedoucí a také úspěšně vystudoval trenéra 1. třídy v zápase. I přes tyto nešťastné okolnosti docílili členové oddílu pěkných výsledků a byli také vyhodnoceni jako nejlepší oddíl amatérských sportovců. Při hodnocení výsledků z roku 1978 lze konstatovat, že úspěchy byly především v kategorii žáků a dorostenců. Žáci Modety startovali v převážné míře v krajském přeboru družstev a celkově obsadili 55 prvních míst, 65 druhých míst a 85 třetích míst (Anonymous, 1979).

5.2.4 Osmdesátá léta (1980-1989)

Na počátku osmdesátých let se oddíl skládal pouze z 90 členů v čele s předsedou Jindřichem Kočkou. Z oddílu byli vyloučeni sportovci, kteří pravidelně nechodili na tréninky. V oddíle se sdružovalo 31 dospělých (20 činných, 11 nečinných a 5 žen), 23 dorostenců a 32 žáků. Přestože měl oddíl ve svých řadách 9 trenérů, stále nebyl tento počet dostatečný. Tento problém byl následně představen na každoroční výroční schůzi s cílem vyškolit maximální počet dalších mladých činných závodníků a trenérů. V oddíle také působili dva rozhodčí II. třídy, čtyři rozhodčí III. třídy a jeden rozhodčí I. třídy (Anonymous, 1980).

V roce 1980 se jihlavští zápasníci v kategorii žáků umístili s velkým bodovým náskokem v krajském přeboru družstev na prvním místě. Žáci se zúčastňovali i soutěži jednotlivců. Přebornický titul ČSSR slavil Karel Brukner, druhé a třetí místo na mistrovství ČSR vybojovali Apeltauer a Chvátal. Dorostenecké družstvo soutěžilo v mezikrajské soutěži o postup do přeboru ČSSR. Dorostenci svoji soutěž vyhráli a postoupili také do semifinále ČSR. Jednalo se o veliký úspěch v dorostenecké kategorii. V soutěži jednotlivců se také zasloužili o velmi dobré umístění. Celkem odzápasili 268 utkání, z toho 152 vítězně a oddíl celkem získal 33 titulů krajských přeborníků (jednalo se o nejvíce titulů ze všech oddílů), (Anonymous, 1980).

Rok 1981 byl po sportovní i výkonnostní stránce jednotlivých kategorií poměrně úspěšný. V kategorii žáků a dorostenců se obsazovali všechny soutěže v krajském měřítku a samotný oddíl žáků patřil mezi nejlepší v ČSSR. Zatímco mládežnická kategorie nabírala vzestupných tendencí, oddíl mužů a seniorů upadal stále více do zapomnění. Kvůli nedostatku závodníků v mužské a seniorské kategorii uvolnil oddíl několik zbylých jednotlivců sousednímu oddílu TJ Elitex Třebíč. Vedení oddílu se tímto krokem rozhodlo plně se zaměřit na práci s mládeží, což se projevilo především na úspěších. S vytvořením vlastního družstva mužů se počítalo

nejdříve až za 2-3 roky po navrácení odchovanců ze základní vojenské služby (Anonymous, 1981).

Několikaleté úsilí rozšířit členskou základnu doznalo maximálního stavu v roce 1983, a to vzhledem ke cvičebním možnostem v malé tělocvičně, kterou měl oddíl zápasu k dispozici. Rozšíření dorostenecké základny umožňoval přechod starších žáků do vyšší kategorie, tj. mladšího dorostu, tím byl naplněn stav z hlediska možností cvičebních prostorů. Rok 1983 z výkonnostního hlediska byl poměrně úspěšný, kdy se oddíl zúčastnil krajského přeboru družstev mladších i starších žáků s umístěním na druhém místě a dorostenci obsadili první místo. V krajské soutěži jednotlivců získali jihlavští zápasníci 26 titulů přeborníků. Velmi úspěšné bylo i tažení Libora Bílka a Pavla Pausara, kteří se stali přeborníky ČSR a Libor Bílek zvítězil i na mistrovství ČSSR. Celkem jihlavští zápasníci odzápasili 987 utkání se ziskem 134 medailí. Na rozdíl od předchozích let se zápasníci začali zúčastňovat i soutěží ve volném stylu. Celkově se jednalo o velice úspěšné období, kdy oddíl dosahoval dobrých výsledků a byl také poměrně dobře zajištěn s maximální kapacitou členské základny. Členská základna sčítala ke dni 31.12.1983 obdivuhodných 101 členů, z toho 47 žáků, 18 dorostenců, 31 mužů a 5 žen (Anonymous, 1983).

V roce 1984 bylo odzápaseno celkem 625 utkání, z toho 503 vítězně. V kategorii družstev si nejlépe vedlo družstvo dorostenců, kteří v krajském přeboru obsadili 1 místo a probjovali se až do kvalifikace o postup do 1 ligy. V kvalifikaci nakonec obsadili 5 místo, které lze považovat za zdařilé, přesto že celkové umístění bylo ovlivněno změnou začátku soutěže z 8 na 9 hodinu. Vlivem této změny přišli zápasníci pozdě a svá utkání prohráli kontumačně. V kategorii žáků obsadili mladší i starší žáci druhé místo a v kategorii mužů obsadili první místo a až v kvalifikačním turnaji skončili na třetím místě. V soutěži jednotlivců získal oddíl celkem 25 krajských přeborníků, z toho 13 borců se probjovalo do přeboru ČSR a 3 dokonce do přeboru ČSSR (Anonymous, 1984).

V roce 1985-1986 byla rozšířena členská základna o 10 nových členů a z důvodu nedostatku cvičebního prostoru bylo nutné provádět náborů jen za odešlé sportovce. Dále byli také vyškoleni dva noví rozhodčí III. třídy a dva trenéři, kteří se zapojili do tréninkového procesu a ve spolupráci s Františkem Kočkou (trenér přípravy mladších žáků) dosáhli velmi pěkných úspěchů. Členská základna byla také rozšířena i o jednoho zdravotníka. V roce 1986 je v Jihlavě ustanoveno Tréninkové středisko mládeže (TSM) pod vedením trenéra Otakara Kočky, které úzce spolupracoval s oddílem a pomáhal připravovat nové talenty. Z výkonnostního hlediska obsadili mladší i starší žáci druhé místo za TJ Hodonín a v kategorii dorostenců obsadili první místo a opět se probjovali do kvalifikace 1. ligy

dorostenců. V kvalifikaci se jihlavským zápasníkům velmi dařilo a zasloužili se o historický postup do 1. ligy. Úspěšnou sezónu potvrdili i zápasníci v kategorii mužů, kteří také bojovali o postup do 1. ligy, když zvítězili v krajském přeboru a až kvůli onemocnění jednotlivých zápasníků ztratili možnost postupu o jediný bod (Anonymous, 1986).

Členská základna oddílu TJ Modeta Jihlava čítala roku 1987 137 členů, z toho 76 žáků, 15 dorostenců, 39 mužů a 7 žen. Z uvedených čísel bylo patrné, že je třeba se více zaměřit na výchovu dorostenců, kteří nastupovali v 1. lize. Bylo nutné urychleně provést nábor a připravit tým základnu pro starší žáky a dorost pro následující rok (Anonymous, 1987).

Rok 1988 byl pro jihlavský zápas obzvláště výjimečný. Oddíl TJ Modeta Jihlava na počest 60. výročí zápasu v Jihlavě pořádal turnaj o pohár města Jihlavy v kategorii starších žáků. I přes účast jiných, velmi dobrých oddílů podali jihlavští zápasníci vynikající výkony a v celkovém pořadí se umístili na prvním místě. Výsledkem potvrdili, že patří v kategorii žáků mezi nejlepší. Roku 1988 nasbírali celkem 22 krajských přebornických titulů, účastnili se na soutěžích ČSR a dorostenci se nadále udrželi v 1. lize. V průběhu roku se členové oddílu věnovali i jiným aktivitám, které pořádal výbor TJ Modeta. Účastnili se prvomájového průvodu, svoji činnost zaměřili i na různé pomocné akce včetně sběru druhotných surovin, brigádnických činností, v zemědělství a v dalších akcích, které tehdejší politický režim vyžadoval (Anonymous, 1988).

V roce 1989 se oddíl umisťoval dobře: žáci startovali v krajském přeboru družstev v zápase řecko-římském a ziskem 232 bodů se umístili na druhém místě za Slovanem Hodonín. V kategorii jednotlivců získali zápasníci Jihlavy 3 krajské tituly v zápase řecko-římském a 3 krajské tituly v zápase ve volném stylu. Starší žáci zvítězili v soutěži družstev a v jednotlivcích nasbírali všechny cenné kovy v krajském přeboru, na přeboru ČSR v Teplicích a také na přeboru ČSSR v Plzni. V kategorii dorostenců krajského přeboru získali celkem 12 přeborníků a v kategorii mužů získal titul Karel Brukner. Oddíl téhož roku zasáhl požár tělocvičny a také se potýkali s nedostatkem teplé vody, která netekla skoro celý rok a tím byla snížena hygiena sportovců.

Rok 1989, hlavně jeho závěr, byl hodně rušný a došlo i k závažným politickým změnám, které měly v následujících letech vliv na celkové dění v tělovýchově. Po padesáti letech se kruh názvů uzavírá přijetím staronového názvu SK Jihlava (Anonymous, 1989).

5.2.5 Devadesátá léta - současnost (1990 – současnost)

Vedení oddílu se v 80 letech minulého století plně zaměřilo na práci s mládeží, což se později projevilo na úspěších. Počátek devadesátých let byl z politických důvodů hodně rušný. Došlo k reorganizaci celého tělovýchovného hnutí. Byl zrušen Československý svaz tělesné výchovy a sportu a nahradil jej Český svaz tělesné výchovy (ČSTV). Touto organizační změnou se také utvořil Českomoravský svaz zápasu (ČMSSZ), došlo k výměně členských legitimací, ke změně financování činností všech oddílů, účasti na soutěžích pořádané ČMSSZ, které jsou organizovány oblastními přebory s právem postupu a k dalším změnám (Anonymous, 1990).

V průběhu devadesátých let se SK Jihlava více zaměřuje i na členství v ženském zápasu. Je založen oddíl volného stylu pro dívky a tyto dívky se průběhu následující let probojovaly mezi nejlepší v České Republice. V letech 1992-1993 byly jak mladší, tak i starší dorostenky hodnoceny na prvních místech v České republice. Mistrovské tituly v ČR získaly Romana Fučíková, Vendula Bělíková a Jana Špejtková. Nejúspěšnější zápasnicí SK Jihlava je Alena Eiglová, která vybojovala v roce 2001 v Tureckém Izmiru titul Mistryně Evropy v kategorii kadetek a o rok později přidala k této medaili i bronz z Mistrovství světa kadetek, které se konalo v Anglii. Úspěšná byla i děvčata z MČR v roce 2002, která také obsadila stupně vítězů. Byly to Tereza Hlavová, Romana Fučíková, Vendula Bělíková a Lenka Kočková (anonymous, 2008).

V kategorii žáků, dorostenců a mužů se jihlavští zápasníci pravidelně umísťovali na stupních vítězů ať už v soutěži družstev, nebo v soutěži jednotlivců. V roce 1992 startoval na Mistrovství světa Vlastimil Kníže a skončil na sedmém místě, které je považováno v tak nabitě konkurenci za velký úspěch. Pro start na Mistrovství světa v roce 1993 byli vybráni Miloš Nutil, Milan Kučera a Aleš Hubený. Na jejich úspěších se podíleli trenéři František Bílek, František Novák, Miloš Indra, Ladislav Jahoda, Alois Kníže a především bratři a současní trenéři SK Jihlava Ota, Franta a Imrich Kočkovi (Böhm a Zárybnický, 1995).

V současné době patří SK Jihlava mezi první desítku oddílů v České republice, jeho závodníci dosahují dobrých výsledků i v jednotlivcích. Největší zásluhu na tom mají trenéři bratři Kočkové, nestor jihlavského zápasu Votava a mnoho dalších. V soutěži krajských přeborů každoročně obsazují nejvyšší příčky, které je takřka nemožné vyjmenovat všechny. V období 2001-2008 získali jihlavští zápasníci celkem 62 medailí z Mistrovství České republiky, z toho 17 titulů mistra České republiky. V roce 2003 dovezlo družstvo mladších žáků celkem 4 medaile a třetí místo v soutěži družstev. Z oblastních soutěží putovalo do

Jihlavy za stejné období 79 přebornických titulů, 49 stříbrných a 33 bronzových medailí. V roce 2004 získal 2. místo v anketě „Jihlavský sportovec roku v kategorii do 15 let“ Lukáš Chalupský. O rok později v roce 2005 získal titul „Sportovec kraje Vysočina v kategorii do 15 let“ jihlavský zápasník Andreas Hadwiger. Vysokou výkonnost jihlavských zápasníků potvrzuje i zisk titulu Mistra republiky v kategorii mladších žáků ve volném stylu pro Patrika Cahu, který navíc vybojoval stříbro v řecko-římském stylu a obsadil bronzovou příčku na Olympiádě mládeže mezi staršími žáky (anonymous, 2008).

Z důvodu navýšení členské základny byl v letech 2005-2006 pod vedením trenéra Ing. Libora Bílka založen pododdíl zápasu ve Stonařově, kde se trénovalo 2x týdně v prostorách školní tělocvičny. Družstvo mladších žáků v těchto letech obsadilo třetí místo v oblasti soutěži družstev a mladí sportovci ze Stonařova byli úspěšní především na oblastních přeborech, ale i na mistrovství republiky. Velký comeback předvedla v roce 2008 Romana Fučíková-Vidláková, která mezi seniorkami obsadila na Mistrovství České republiky třetí místo. Doplnila ji i Kristýna Jandová, která v kategorii mladších zákyň získala dokonce titul Mistryně České republiky. V posledním období spolupracuje jihlavský oddíl se sportovním střediskem mládeže v Havlíčkově Brodě, kam přestoupili ti nejlepší zápasníci, kteří v současné době obsazují přední místa jak na mezinárodních soutěžích, tak i na mistrovství republiky. Dále se velice dařilo i v oblasti funkcionářské a diplomatické. Důkazem je skutečnost, že se Robinu Křenkovi podařilo prosadit se v mezinárodní konkurenci mezi rozhodčími FILA, a získat tak licenci mezinárodního rozhodčího v rámci evropských a světových šampionátů v zápase (anonymous, 2008).

Obrázek 4. Družstvo žáků SK Jihlava, zdroj: <http://www.skjihlava.cz>

Obrázek 5. Družstvo děvčat SK Jihlava, zdroj: <http://www.skjihlava.cz>

V současnosti působí ve SK Jihlava jako předseda Jaroslav Kinský, Ing. Zbyněk Kratochvíl, hospodář Otakar Kočka, kronikářka Jarka Fousová a další členové představenstva – Marián Kinský, Vojtěch Hlávka a Imrich Kočka.

Sportovní hala – sportovní hala SK Jihlava se nachází na ulici Okružní 2 v Jihlavě a je rozdělena do několika sekcí, a to:

- Tělocvična pro sálové sporty,
- tělocvična – judo,
- tělocvična – zápas,
- zrcadlový sálek,
- tělocvična – box,
- posilovna.

Obrázek 6. Sportovní haly, zdroj: <http://www.skjihlava.cz>

Obrázek 7. Tělocvična pro zápasníky, zdroj: <http://www.skjihlava.cz>

5.2.6 Osobnosti jihlavského zápasu

V jihlavském oddílu působilo mnoho zápasníků, trenérů a funkcionářů, které nelze všechny uvést. Z každého období jsem proto vybral několik osobností, které se historicky nejvíce zapsali do fungování oddílu SK Jihlava.

Počátky vzniku

Schejbal, Koukal, Fortelný, Sirový, Dočekal, Pausar – zakladatelé a členové oddílu společně s německými členy

Poválečné období (1945-1974)

Jan Frula – předseda oddílu

Zdeněk Votava – zápasník, později člen, trenér a funkcionář oddílu

Antonín Nič – trenér oddílu

Sedmdesátá léta (1970-1979)

Jindřich Kočka – předseda oddílu

Otakar Kočka – hlavní trenér, funkcionář oddílu

František Kočka – zápasník, funkcionář oddílu

Osmdesátá léta (1980-1989)

Jindřich Kočka – předseda oddílu

Karel Brukner – zápasník

Libor Bílek – zápasník, trenér, funkcionář

Devadesátá léta – současnost

Bratři Kočkové – Franta, Imrich, Otakar – členové výboru, trenéři, funkcionáři, ikony klubu

Alena Eiglová – nejúspěšnější zápasnice oddílu

Libor Bílek – předseda oddílu, trenér, funkcionář

Jaroslav Kinský – současný předseda oddílu

Robin Křenek – zápasník, trenér, mezinárodní rozhodčí

Nejúspěšnějším závodníkem oddílu je bezesporu František Kočka, který byl pětkrát přeborníkem Československa, a to jak v klasickém zápasu řecko-římském, tak i ve volném stylu. V ženské kategorii je nejúspěšnější Alena Eiglová, která vybojovala titul Mistryně Evropy a je držitelkou bronzové medaile na Mistrovství světa kadetek. S Jihlavským zápasem jsou spjati především příslušníci rodiny Kočkových, kteří se zapsali do historie oddílu a v současnosti jsou považovány za ikony klubu.

Obrázek 8. Otakar Kočka, zdroj: <http://www.skjihlava.cz/obrazky/465ccz.jpg>

Obrázek 9. Imrich Kočka, zdroj: <http://www.skjihlava.cz/obrazky/465fcz.jpg>

Obrázek 10. Jaroslav Kinský, zdroj: <http://www.skjihlava.cz/obrazky/465bcz.jpg>

6 Závěr

V bakalářské práci jsem chronologicky popsal vývoj zápasu v Jihlavě od jeho vzniku až po současnost. Práce je podána poměrně přehledně, v syntéze poznatků jsou uvedeny nejzákladnější rysy zápasnického sportu a stručná charakteristika města Jihlavy. V další části již popisují vývoj zápasnického sportu v Jihlavě rozdělené do jednotlivých sekcí podle období. Ze shromážděných informací jsem zjistil, že klub byl několikrát přejmenován a zpočátku se jednalo o oddíl zaměřené především na kategorii mužů. Ačkoli se v této kategorii v určité vývojové etapě výkonnostně dařilo, nebylo možné zabránit sestupu z nejvyšší soutěže do nižší ligy. Po této zkušenosti se oddíl více zaměřil na mladší kategorie, především na žáky a dorostence. Oddíl se zasloužil o mnoho ocenění v domácí i v zahraniční scéně. Na počátku 90. let začíná vznikat i oddíl ženského zápasu a v současné době patří SK Jihlava k naprosté špičce zaměřené především na mládežnickou kategorii družstev i jednotlivců.

Tato bakalářská práce může sloužit nejenom jako ucelený přehled historie jihlavského zápasnického oddílu, ale také jako pomůcka pro manažery a trenéry současných sportovních klubů při řešení problémů spojených s chodem klubu – mohou se dozvědět, jak podobné problémy řešili v minulosti a především jaké důsledky s sebou konkrétní řešení nesla.

7 Souhrn

Bakalářská práce chronologicky popisuje vývoj zápasu v Jihlavě od jeho vzniku až po současnost. Bakalářská práce je rozdělena do několika částí, kdy v úvodní části jsou popsány prvky zápasnického sportu včetně její bohaté historie, stylu zápasů, významných osobností, pravidel a stručná charakteristika města Jihlavy. Druhá část popisuje chronologicky vývoj zápasu v Jihlavě včetně jejich úspěchů dosažené na domácí i na mezinárodní scéně a v závěrečné části jsem sepsal nejdůležitější jména členů zápasnického oddílu SK Jihlava.

8 Summary

My bachelor thesis chronologically describes the development of Greco-Roman wrestling in Jihlava from its beginnings to the present day. The thesis is divided into several parts. The first part defines wrestling, its history, styles, famous wrestlers, regulations and brief description of Jihlava. The second part chronologically describes the development of Greco-Roman wrestling in Jihlava with all its success achieved either on the domestic or the international scene. The last part is focused on famous members of SK Jihlava.

9 Referenční seznam

Anonymous (1974). *Výroční zpráva za rok 1974*. TJ Modeta Jihlava: oddíl zápasu.

Anonymous (1975). *Výroční zpráva za rok 1975*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1976). *Výroční zpráva za rok 1976*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1977). *Výroční zpráva za rok 1977*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1979). *Výroční zpráva za rok 1979*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1980). *Výroční zpráva za rok 1980*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1981). *Výroční zpráva za rok 1981*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1983). *Výroční zpráva za rok 1983*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1984). *Výroční zpráva za rok 1984*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1986). *Výroční zpráva za rok 1986*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1987). *Výroční zpráva za rok 1987*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1988). *Výroční zpráva za rok 1988*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1989). *Výroční zpráva za rok 1989*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (1990). *Výroční zpráva za rok 1990*. TJ Modeta Jihlava: oddílu zápasu.

Anonymous (2003). *65 let - Oddíl zápasu*. SK Jihlava – oddíl zápasu.

Anonymous (2008). *80 let zápasu v Jihlavě*. SK Jihlava – oddíl zápasu.

Böhm, A., a Zárybnický, M. (1995). *Sto zápasnických let*. Praha: Svaz zápasu České Republiky.

Bradáč, B., Mašek, J., a Urbánek, V. (1933). *Jihlava: město a okolí*. Brno: Národohospodářská propagace ČSR.

Davídek, J. (1979). *Od Frištenského k Máchovi*. Praha: Olympia.

Dovalil, J. (2005). *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia.

FILA. (2012). *International wrestling rules*. Retrieved 18. 6. 2012 from the World Wide Web: <http://www.fila-wrestling.com/>

Fojtík, I., a Michalov, L. (1996). *Základní úpoly, úpolové sporty a umění*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.

Křesadlo, K. (1986). *Města ČSSR Jihlava*. Praha: vydavatelství ČTK.

Menšík, F. (1944). *Zápas řecko-římský*. Praha: Melantrich.

Novák, V. (1964). *Zápas řeckořímský a volný styl*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství.

Pavelka, R., a Stich, J. (2012). *Vývoj bojových sportů*. 1.vydání, Praha: Karolinum.

Sportovní klub Jihlava. *Historie*. Retrieved 20.11.2013 from the Word Wide Web: <http://www.skjihlava.cz/1-uvod.html>

Svaz zápasu České Republiky. (2009). *Úprava pravidel zápasu*. Retrieved 10.6.2012 from the Word Wide Web: <http://www.czech-wrestling.cz/www1/Zapas/htm/zapas.htm>

Ševčík, P., a Frištenská, Z. (2011). *Silný jako Gustav Frištenský*. Štíty: Veduta.